

Marian Biskup

Materiały do dziejów komturstwa toruńskiego z lat 1447-1448

Rocznik Toruński 34, 141-161

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Materiały do dziejów komturstwa toruńskiego z lat 1447–1448

Marian Biskup

W Archiwum Państwowym w Toruniu znajduje się pod sygnaturą Kat. II, V, 2 oryginalny tekst, stanowiący zestawienie dochodów i rozchodów komturstwa toruńskiego dla lat 1447–1448. Spisany więc został najpewniej w początkach 1449 r. na zlecenie ostatniego komtura toruńskiego Albrechta Kalba przez jednego z jego pisarzy na papierze o objętości 28 stron.

Losy tego źródła były i są nieznanne. Wiadomo tylko, że w końcu XIX stulecia znajdowało się ono w toruńskim Stadtarchiv i zostało wpisane do zbiorów miejskich przez burmistrza Georga Bendersa w 1879 r. Natomiast geneza jego powstania jest do dzisiaj niejasna. Istnieje jednak poważne przypuszczenie, że powstało ono w związku z wizytacją ziemi chełmińskiej zarządzoną w 1448 r. przez wielkiego mistrza Konrada von Erlichshausen. Wizytatorem dla ziemi chełmińskiej został mianowany wójt lipieniecki Jerzy von Egloffstein, w tym czasie zarządzający także komturstwem kowalewskim¹. Cieszył się on pełnym uznaniem wielkiego mistrza Konrada von Erlichshausen, a po jego śmierci pod koniec 1449 r. także jego następcy Ludwika von Er-

¹ E. Weise, *Georg von Egloffstein (ca. 1409–1458) und die Fortsetzung der Älteren Hochmeister-Chronik*, [w:] *Preussenland und Deutscher Orden*, Würzburg 1958, s. 351; *Visitationen im Deutschen Orden im Mittelalter*, Teil 1: 1236–1449, hrsg. v. M. Biskup, I. Janosz-Biskupowa unter der Redaktion von U. Arnold, Marburg 2002, s. 485–486.

lichshausen. Powierzył on mu odpowiedzialną funkcję wizytatora domów Zakonu w krajach Rzeszy Niemieckiej w 1451 r. Pozostałością jego działalności wizytatorskiej było zgromadzenie zbiorów dokumentów lub korespondencji, które najpewniej były przechowywane na zamku w Lipienku – siedzibie wójta aż do początków 1454 r. Zostały one przejęte w początkach lutego 1454 r. przez zrewoltowane stany pruskie i najpewniej przekazane do Torunia, w którym urzędowała Tajna Rada Związku Pruskiego. Egloffstein był w tym czasie nieobecny w ziemi chełmińskiej, gdyż na polecenie wielkiego mistrza podjął dyplomatyczną podróż do zamku w Bobrownikach (ziemia dobrzyńska), aby pozyskać poparcie dla Zakonu ze strony wojewody inowrocławskiego i starosty bobrownickiego Mikołaja Kościeleckiego. Zakończyło się to zatrzymaniem Egloffsteina i jego dłuższym pobytem w polskim więzieniu.

Przejęta korespondencja przeszła więc pod opiekę władz związkowych, a w praktyce miasta Torunia. Losy jej nie były długo znane. Dopiero w 1881 r. staraniem burmistrza toruńskiego Georga Bendera, który uporządkował wcześniej w 1879 r. zbiory archiwalne, została podjęta akcja wymiany tej korespondencji z Archiwum Państwowym w Królewcu, co istotnie nastąpiło w początkach 1882 r. W rezultacie w Archiwum Państwowym w Królewcu znalazły się listy czy dokumenty gromadzone przez Egloffsteina. Zabrakło jednak wśród nich zestawienia dotyczącego dochodów i rozchodów komturstwa toruńskiego z lat 1447–1448². Pozwala to zakładać, że archiwiści toruńscy mogli uznać rękopis dotyczący komturstwa toruńskiego za ściśle związany z przeszłością ich miasta i dlatego nie należało go oddawać do Królewca.

Rękopis należy do kategorii zestawień czynszowych komturstwa toruńskiego, podobnie jak tekst z 1437 r., drukowany w 1958 r. przez Petera G. Thielen pod mylnym określeniem „Das grosse Zinsbuch des Deutschen Ritterordens”; w publikacji tej ukazały się bowiem zestawienia komturstw krzyżackich, będące materiałem uzyskanym

² E. Weise, *Georg von Egloffstein*, s. 359–361; P. Cierzniakowski, *Krzyżacki baliwat Lombardii w połowie XV wieku*, *Zapiski Historyczne*, t. 68: 2003, z. 4, s. 135–136.

przez wizytatorów wielkiego mistrza Pawła von Rusdorf (s. 92–94). Nasz rękopis spisany w początkach 1449 r. jest częściowo bogatszy informacyjnie. Dotyczy jednak głównie ukazania całości dochodów i rozchodów komturstwa toruńskiego z lat 1447–1448. Dlatego Hans Maercker, który zajął się bliżej danymi naszego rękopisu, w 1899–1900 r. określił go mianem „Księgi rachunkowej” (Rechnungsbuch). Istotnie daje on mniej informacji dotyczących ilości łąnów uprawnych w poszczególnych wsiach, podając głównie ich roczną wartość pieniężną. W zasadzie więc źródła z 1437 i 1449 r. uzupełniają się w swoich informacjach dotyczących poszczególnych wsi czy folwarków. Źródło z 1449 r. ma większą wagę przez informacje o różnych dochodach pieniężnych tak ze wsi czynszowych jak folwarków, młynów i rybołówstwa. Zdecydowanie w dziale wydatków różnego rodzaju dominują opłaty dla kuchni, koszty odzieży, rzemieślników zamkowych, rybołówstwa, winorośli i folwarków, wreszcie podróży „służbowych” do Malborka czy do Królestwa Polskiego. Przy sumowaniu dochodów zostały pominięte szczegółowe dane urzędu młyńskiego i rybackiego, podano tylko całościową kwotę 1115 grzywien, 22 szkojców i 27 fenygów. Natomiast przy wydatkach podano kwotę 1401 grzywien, 23 szkojce i 7 fenygów, co stanowi różnicę w wysokości 380 grzywien i 6 fenygów³. W każdym jednak razie zestawienia te ukazują pozytywną sytuację komturstwa toruńskiego u schyłku panowania zakonu krzyżackiego. Są one bowiem ostatnimi w historii komturstwa i jego uposażenia, ukazującymi szerszy krąg jego działania gospodarczego.

Znaczenie tych danych docenił Hans Maercker, chociaż w sposób połowiczny: przez ogłoszenie dochodów i rozchodów komturstwa tylko w skrótovej postaci, a przy rezygnacji z całości ich opublikowania. W ten sposób zubożył jednak ładunek informacji dotyczących wewnętrznego życia pracowników komturstwa toruńskiego, jak też sprawy odzieży i butów oraz ich producentów, wypieku żywności przez piekarzy, składu pracowników rybołówstwa i młynarstwa oraz osób zatrudnionych przy hodowli winorośli. Ukazać także można było wydat-

³ H. Maercker, *Geschichte der ländlichen Ortschaften und der drei kleineren Städte des Kreises Thorn*, Danzig 1899–1900 (Neudruck: Münster/Westfalen 2006), s. 18 i 20.

Bemeyne
v. p. b. c.

Nis von hopen / vns ten
gu heeren / haben en
gugge en muerge / von
effe / somer en . c.
Sonder ghester / b. l. e. g.
gemise qui luogen / b. n. f.
m. p. h. / S. d. e. l. e. t. e. n.
p. a. l. a. n. i. e. r. m. e. g. e. v. u. d. l. a. e. n.
v. u. d. u. g. h. e. g. e. s. t. e. n. g. e.
d. e. n. g. e. n. s. t. e. d. v. m. u. h. e. r.
q. u. b. e. s. t. e. n. / d. e. n. s. o. m. p. t.
/ m. e. s. t. e. l. l. e. n. / v. u. d. a. l. l. e. n.
l. e. n. g. e. m. e. n. e. v. p. b. c.

Dua 1 p. p. m. e.
m. p. v. d.

Den sijnde van ij pflinge
Dua ij m. e.

Dua des huses van D. d. d. d.
p. h. m. e. / p. p. v. m.
p. f. m. e.

Huse vorlegt

21
Huse D. d. d. d.

Bescheiden S. d. e. l. e. t. e. n.

Dua m. v. m. p.

v. u. d. m. e. g. e. n. D. u. a. ij m. e. m. p. r.
v. u. d. m. m. D. u. a. ij m. e. p. u. d.
v. u. d. d. i. n. g. D. u. a. ij m. e. d. s. i. n. d.
v. u. d. m. m. m. e. d. d. e. n. h. o. p. e. n. g.
D. u. a. ij m. e. m. p. p. p. p.

Bemeyne
v. p. b. c.

Vor allerley notdast also
van queten van pflingten
van pflingten f. i. s. t. e. n. v. u. d.
h. o. p. e. n. g.

Dua ij m. e. m. p.

Den angte vorlegt den
s. d. e. l. e. t. e. n.

Dua v. m. p. p. p.

Den huber v. u. d. g. r. o. s. q. u.

flay D. u. a. ij m. e. d. s. i. n. d.
p. p. i. g.

Vor ballat in huse an d.
s. i. g. g. e. n. p. u. l. l. e. h. a. d. e. s. t. e. b. e. n. v. u. d.
an der waltmolen.

Dua f. m. e.

ki przy budownictwie na zamku toruńskim, jak również we wsi Stary Toruń dla wzmocnienia biegu Wisły. Nie zabrakło też danych o kontaktach ze światem religijnym w Chełmnie, ale i z „ludźmi gier” (*spielleuten*) w obu miastach Torunia. Nie brak także danych o pracach budowlanych i wydatkach na folwarkach w Kowrozie i Mlewcu, zwłaszcza o wysokości opłat dla czeladzi i rzemieślników. Dane te ukazują więc szerzej funkcjonowanie życia codziennego nie tylko na samym zamku komturskim, ale i na niektórych wsiach i folwarkach. Dlatego uznano za celowe wydanie pełnego tekstu z Archiwum Państwowego w Toruniu, aby ukazać niektóre rysy życia codziennego komturstwa toruńskiego u schyłku jego istnienia.

Materiały do dziejów komturstwa toruńskiego dla lat 1447–1448 [Toruń, 1449]

Or.: Archiwum Państwowe, Toruń, Kat. II, V, 2, fol. 12–26; 11 cm x 26, 1 cm, dobrze zachowany, fol. 26 zapisana tylko na początku uwagami marginalnymi. Na fol. 1 informacja ręką XIX-wieczną, zapewne Georga Bendera, „Komthurei Thorn V, 2, 1 Visitations-Befand vom Jahre 144[] – tekst uszkodzony, 2. Rechnung der Komthurei für das Jahr Martini 1447/48” i okrągła pieczęć z końca XIX w. „Archiv Thorn” z herbem miasta z aniołem. Na k. 2 zapiska „Benutzt durch G. Bender 1881”. Na dalszych kartach wyciągi i obliczenia ręką XIX-wieczną (neogotykiem). Materiały źródłowe były użytkowane szczególnie przez Hansa Maerckera, *Geschichte der ländlichen Ortschaften und der drei kleineren Städte des Kreises Thorn*, Danzig 1899–1900, Neudruck Münster/Westfalen 2006, s. 17–20, z wykorzystaniem danych o miejscowościach komturstwa toruńskiego, jednak głównie dla ukazania dochodów i wydatków, a z ogólnym tylko streszczeniem danych o innych rodzajach zajęć oraz o życiu codziennym na terenie zamku i we folwarkach. Całe źródło Maercker określił jako „Rechnungsbuch des Komturs Albrecht Kalb”.

Wykaz cytowanych jednostek pieniężnych pruskich:

mr. – marka – grzywna chełmińska

sc. – scot – szkojec

vierd. – ferto – wiardunek

schil. – schiling

lut – łut

den., fen. – denar, fenyg

(H. Maercker, op.cit., s. 22–23)

[fol. 12] Das nochgeschreiben register und rechenschaft ist von aller entpfonunge und ufgift im ampt zu Thorn uff Martini im XLVII^{ten} jore bas uff Martini ins XLVIII^{ten} jar [11 XI 1447 – 11 XI 1448] bey bruder Albrechts Kalb geczeithen komptur doselbist¹ bey guttem gelde.

Entphoung an zinsen

Aldestad Thorn² zinset jerlich uff Martini 3 mr.

Dy Neuwestad³ zinset 50 mr.

Dy wasserczinser louffen fur summa 21,5 mr.

Dy freiheit und allerley gartenczins, hofesteten und schenckewerk.

Summa 27 mr., 10, 5 sc.

Pzreseck⁴

Villa zinset von huben, garten, kresczem und dem walde.

Summa 15 mr., 20 sc.

Gorsko⁵

Villa zinset von huben und dem kresczem singulis caputis.

¹ Albrecht Kalb, komtur toruński (6 XI 1446–II 1454) – B. Jähmig, *Zur Stellung des Komturs von Thorn unter den Deutschordens-Gebietigern in Preußen*, [w:] *Thorn (Königin der Weichsel 1231–1981)*, 1981, s. 144.

² Stare Miasto Toruń (Altstadt Thorn).

³ Nowe Miasto Toruń (Neustadt Thorn).

⁴ Przysiek (Prziesiek), wieś. (Nazwy wsi rozwiązane według: K. Porębska, przy współpracy M. Grzegorza, *Słownik historyczno-geograficzny ziemi chełmińskiej w średniowieczu*, Wrocław 1981).

⁵ Górsk (Gurske), wieś.

Summa 12 mr., 4 sc.

Summa deser seite 129 mr., 22,5 sc.

[fol. 12 v] Scharnaw⁶

Villa zinset von huben besczen allesampt gerecht.

Summa 31 mr., 3 sc.

Smogorsky⁷

Villa zinset von 10 huben zu jare.

Summa 5 mr.

Birgelaw⁸

Villa von huben, garten, kresczem im dorffe und vor dem hawße.

Summa 17 mr., 16 sc.

Lanße⁹

Villa zinß von huben und 2 kresczem.

23 mr., 10 sc.

Boßedorff¹⁰

Villa^a uff Martini zinßen [!] zinß jerlich.

11 mr., 3 firdung.

Summa 88 mr., 23 sc.

[fol. 13] Pansaw¹¹

Villa hoth vor eynem jore nicht geczinß, sunder nu uff Martini sal es zinßen.

Summa 10^b mr., 5 sc.

^a Skr. „hoth das jor freiheit gehath und sal nu vff Martini zinßen zinß jerlich“.

^b Powtórzone i nie skr.

⁶ Czarnowo (Scharnau), wieś.

⁷ Smogursk, wieś, dziś połączona z Czarnowem.

⁸ Bierzysłowo (Birglau), wieś.

⁹ Łążyn (Lonczyn), wieś.

¹⁰ Zła Wieś (Bösendorf), wieś.

¹¹ Pędzewo (Pensau), wieś.

Werpicz¹²

Villa hoth von eynem jore geczinß und synt eyns teils noch schuldig.
Summa 41 mr.

Lulkaw villa¹³ sal zinßen vor huben, garten und kresczem.
Summa 28 mr.

Dy hoth der voyt zu Sobicz¹⁴ an geld myt dem zinshaber und sust ander zinßer zum Lewen¹⁵, Schrebernick¹⁶, Wurst¹⁷ ingemanet, dovon her dem komptur schuldig ist.
Summa 92 mr.

Lewe villa¹⁸ zinß von huben und kresczem.
Summa 19 mr.

Summa 98 mr., 10 sc. abeczuslan^c, was der voyt noch schuldig ist und dy 10 mr. von Pansaw¹⁹, dy zu jore nicht syn gevallen.

[fol. 13 v] Wurst²⁰

Villa zinß von den hub[e]n und den kresczem.
Summa 15 mr., 9 sc.

Der hoth der voyt zu Subicz vor 1 jore 6 mr. gehalten und ist gerechet in 82 mr. vorberurt.

Wangeryn²¹

Villa zinß von den huben und kresczem.
Summa 12 mr., 14 sc.

^c Na marginesie inną ręką dopisane „10 sc.”, w tekście nadpisane „5 sc.”.

¹² Wypcz (Wirbsch), wieś.

¹³ Lulkowo (Lulkaw), wieś.

¹⁴ Sobowidz (Sobbitz), siedziba krzyżackiego wójta tczewskiego na Pomorzu Gdańskim.

¹⁵ Mlewo (Lewen), wieś.

¹⁶ Srebniki (Silbersdorf), wieś.

¹⁷ Kietbasin (Wurst), wieś.

¹⁸ Por. przypis 15.

¹⁹ Por. przypis 11.

²⁰ Por. przypis 17.

²¹ Węgorzyn (Wangeryn), wieś.

Schrebernick²²

Zinßet summa 25 mr., 3 sc.

Der hoth der voyt 10,5 mr. ufgehaben und ist ingera[...]ten myt den vorbenupten 82 [mr.]

Grunaw²³

Villa zinß von huben, garte[n] und kresczem,

Summa 22,5 mr., 1 sc.

Summa 80 mr. 12 sc.

Der ist 16,5 mr. abeczuslan vons Voytek wegen.

[fol. 14] Große Rogaw²⁴

Villa zinß von huben, garten, kresczem, waltczins.

Summa 33 mr., 13 sc.

Cleyne Rogaw²⁵

Villa hoth vor eynem jore geczinß vor huben und 8 morgen.

Summa 17 mr.

Grannczs²⁶

Villa dabat vor huben und kresczem.

Summa 39,5 mr., 2 sc.

Lewbiczs²⁷

Villa dabat vor 1 jore von allerley zinsen.

Summa 10 mr., 1 firdung.

Kirchdorff²⁸

Villa dabat vor eynen jore von den besaczten huben.

14 mr., 16 sc.

Summa 114 mr., 1 sc.

²² Por. przypis 16.

²³ Gronowo (Grunau), wieś.

²⁴ Rogowo (Gross Rogau), wieś.

²⁵ Rogówko (Klein Rogau), wieś.

²⁶ Grębocin (Grannczs, Gremboczyn), wieś.

²⁷ Lubicz (Leibitsch), wieś.

²⁸ Papowo (Toruńskie) (Kirchdorf), wieś.

[fol. 14v] Posemsdorff²⁹

Villa zinset von den huben und kresczem.

Summa 20 mr., 15 sc.

Item Posemsdorff³⁰ und Lulkaw³¹ zinßen 1 mr. vor ere syetrift.

Vorwerckczins:

Swirczen³² dy hofe und Piwenicz³³ der hoffe und eczliche garten und kresczem.

Summa 29, 5 mr.

Molenczins:

Dy Bormole³⁴ zinß 6 mr.

Dy mole zu Screbicz³⁵ zinß 5 mr.

Dy koppermole 6,5 mr.

Dy mole zu Smagorsky³⁶ 2,5 mr.

Dy mole zu Boszendorff³⁷ 5 mr.

Item von Aldenhuße³⁸ der kompthur³⁹ dedit 100 mr.

Item 72 mr. vor 1 last weyn^d.

Summa 247 mr., 3 sc.

[fol. 15] Item synt heide und welde geachtet uff 160 mr.

Item 6 mr. 4 sc. entphangen von Weipicz⁴⁰.

Item 9 mr., 18 den. vor wolle.

^d Skr. „d“.

²⁹ Łysomice (Lissomitz, Posemsdorff), wieś.

³⁰ Por. przypis 29.

³¹ Por. przypis 13.

³² Świerczyny (Swirczin), folwark.

³³ Piwnice (Piwenitz), folwark.

³⁴ Barbarka (Bormmole), młyn.

³⁵ Młyn w Srebrnikach, znany pod nazwą „Skrobacz“.

³⁶ Młyn w Smogursku, dziś połączonym z Czarnowem.

³⁷ Młyn w Złej Wsi (Bösendorf).

³⁸ Starogród (Althaus), zamek koło Chelмна, siedziba komtura.

³⁹ Komturem starogrodzkim w r. 1449 był Jan Erlebach.

⁴⁰ Wypcz (Wibtsch), wieś.

Item dy fischereye uff dem Weczmer⁴¹ hoth inbrocht.
Summa 57 mr.

Item dy fischerye zum Lewen⁴² hoth inbrocht.
Summa 10 mr. minus 18 den.

Item hoth der kompthur vor waltczins zur Seidaw⁴³.
Summa 1 mr., 3 fird.
Summa 86 mr., 22 sc.

[fol. 15v] Item entpfangen us der walkmole.
Summa 39,5 mr.

Dy fere hoth inbrocht dis ior obir.
Summa 165 mr., 1 sc.

Vor milchspeise us allen hofen.
Vor potter, keße us den hofen vorkouft.
Summa 12 mr., 21 sc.
Summa 266 mr., 9 sc., 1 schil.

[fol. 16] Entphouge
Us der Tripsmole⁴⁴, der^e Neuwenmole und den molen vor dem hawße⁴⁵
von malcze 30 mr.^f, 2 sc.

Item von pfundmeel zu malen 2,5 mr.
Item 8 mr. 2 sc. von malgelde inr Tripsmole.
Item 15 sc. von malgelde vorm hawße.
Summa 41 mr. 7 sc.

Us hofen entphangen^g:
Seydaw⁴⁶

^c Wyraz poprawiony.

^f Wyraz poprawiony.

^g Skr. „Kufros”.

⁴¹ Jezioro Wetzman (Wetzmann-See), dziś nieistniejące.

⁴² Rybołówstwo na Jeziorze Mlewieckim przy wsi Mlewiec (Lewen).

⁴³ Jedwabno (Seide), wieś.

⁴⁴ Młyn Trzepocz (Tripsmole) przed Starym Miastem Toruniem.

⁴⁵ Nowy Młyn i młyny przed zamkiem toruńskim.

⁴⁶ Folwark Jedwabno (Seide).

Von fischen, flossen, dem slage und eczlich jungfye vorkouft.

Summa 4 mr., 3 fird.

Summa 4 mr. 3 fird.

[fol. 16v] Summa aller entphange.

Singulis computatis:

1115 mr.^h

22 sc.

27 den.

Usgenomen molampt und fischampt.

[fol. 17] Summa 77 mr., 3,5 sc.ⁱ

[fol. 17v] Usgift zu allerley notdorft des hawßes.

Primo des coventen kochen zu allerley notdorft.

Summa 420 mr., 14 den.^j

Die komthurs kuche^k und uff den meister und allerley gasterye myt gebietigern.

Summa 53,5 mr., 23 den.

Des kompthurs keller myt weyne, mete bromburgische und thornische byre vorleget.

46 mr., 10 sc.

Vor 2 leste danczker byr.

Summa 12 mr.

Summa deßer seite ist obiral.

433 mr., 23 sc., 5 den.

^h Skr. „27 den sc.“.

ⁱ Skr. „Usgift des kompturs vor allerley notdorft im hawße und hofen dis jor obir coventlichen, vor oxsen vel cleyn und gropsalcz myt fracht und allerley uncost“.

^j Skr. „Des kompthurs keller myt weyne, getrencke, danczker byer, brombergischs, thornischs byr und fleischs, weisbroth und ander notdorft zu des kompturs tische louft singulis compturs und uff den meistern und ander gebietiger. Summa 52 mr., 11 sc., 21 den. Item 1 s[c.?]“.

^k Wyrac dopisany.

[fol. 18] Trappie

Den hern eren zwelften vor kogelen und hoßen, sunderlichen eynen hern, der weg ist geczoetn, 1 zu loßen und reytmantel gegeben.

Summa 14 mr., 12 sc.

Der dyner schone gewand.

Summa 54,5 mr.

Der dyner groegewand der hern iungen und stalken¹

Summa 19 mr., 10 sc.

Gemeyne cleidunge also leynud, pelcze, jopen und sust den stalken, waynknechten, des kompturs iungen zu kogeln und hoßen und dem kapellan vor syn groegewand.

Summa 14,5 mr., 3,5 sc., 7 den.

Item eynen hofemeister 3^m mr. vor seyne notdorft.

Summa deßer ganczen seite 106 mr., 4 sc., 22 den.

[fol. 18v] Den hern

gegeben vor schu und leynen cleider.

Summa 19,5 mr.

Den dynern eren 17 vor schu und leynen cleider zu 2 mr. und 2 s[cot] und vor satelgeld das jor obir.

Summa 34,5 [mr.], 4 sc.

Item dem capellan vore schu und leynen cleider.

Summa 3 mr.

Das gesinde belonet im hawße uff Lucie [13 XII] dy quatemper.

Summa 7,5 mr. 2 sc.

Uff auern dy quatemper

Summa 15,5 mr., 1 lott

¹ Wyrasz dopisany.

^m Skr. „Summa. Deszer seite kommen 15 sc., 3 den.“

Uff Pffingesten dy quatemper

Summa 15 mr., 1,5 sc.

Uff Crucis dy quatemper

Summa 14,5 mr., 4 sc., 6 den.

Dem hofesneider gibt man jerlich.

Summa 6 mr.

Summa deser seite 115 mr., 21,5 sc., 1,5 den.

[fol. 19] Dy handwerker belonet

Smede

So hoth her vordynt obir jor myt allerley smedewerke im hawße und hufbeslaen.

Summa 17 mr., 15 sc., 25 den.

Schustereye

Und hoth vordynet obir jor den komptur myt seynem kamerjunge, briffjunge, der hern jungen etc. zu beschirmen myt stefeln und cleynen schuen.

Summa 12 mr., 4 sc.

Bother

Mit em gerechent und hoth vordynet.

Summa 9 mr., 16 sc., 1 den.

Summa 39 mr., 11 sc., 16 den.

[fol. 19v] Molampt:

Der molmeister hoth berechent seynen usgft.

Koh gekouft.

Dyweile dy molen haben gestanden 9,5 last.

Summa 52 mr., 1 fird.

Item vor der becker koh [...] maken.

Summa 2,5 mr., 10 sc.

Item vor 4 steyne zu 4 marken und sust vor weisbroth uff dy feste dem convent und uff unsern hoemeister.

Summa 21 mr., 10 sc.

Item futter den pferden an scrote und hechsel.

Summa 14 mr., 9 sc.

Gesinde belonet dis jor obir.

Summa 11 mr., 9 sc.

Vorbuet myt naile, delen und zu vorpichen dy sleutse zu Granuncz⁴⁷

Summa 7 mr., 3,5 sc., 1 loth

Summa 113 mr., 11,5 sc.

[fol. 20] Fischampft:

Der fischmeister hoth berechent gegen vor garne und tuchen uff den Weczmar⁴⁸

Summa 16,5 mr.

Item vor gesindelon

Summa 15,5 mr., 3 sc.

Item vor broth, erzis und haber und ander notdorft

Summa 14,5 mr.

Summa 46 mr., 15 sc.

Lewe fischereye⁴⁹

Dy fischereye hoth gekost myt aller vorlegunge, garmen, syenen (?) speißen, getreen (?), korne und lone.

Summa 12 mr., 3 den.

Der kompthur hoth dem molmeister zu hulffe gegeben 4 leste korn, dy kosten 26,5 mr., 4 sc.ⁿ

Summa deser seite 85 mr., 7 sc., 3 den.

ⁿ Skr. „Summa. Deszer seite kommen 15 sc., 3 den.“

⁴⁷ Śluza w Grębocinie (Granncz), por. przypis 26.

⁴⁸ Jezioro Weczman, por. przypis 41.

⁴⁹ Rybołówstwo na Jeziorze Mlewieckim (Lewen), por. przypis 42.

[fol. 20v] Weyngarten

Der hinderste garte kostet myt aller vorlegunge also wochenlon den weynmayen zu zeumen und erbeyterlon.

Summa 22 mr., 17 sc., 5 den.

Der furderste garte kostet myt allerley vorlegunge als obenberurt ist.

Summa 24 mr., 10 sc., 21 den.

Zur kuche

Item 7,5 mr. vor 4 steyne wachs und 6 pfunde

Vor krewden

Den hern ufs fest ins kompter kochen uff jor.

Summa 6 mr., 4 sc.

Ken Marienburg⁵⁰ uff tagen vorczert.

Summa 12 mr.

Summa deser seite 72 mr., 19 sc., 26 den.^o

[fol. 21] Haber gekouft.

Zur szoet und den pferden zu futter.

Summa 92, 5 mr., 1 sc., 7 den.

Gerste gekouft.

Zu udermengunge.

Summa 10 mr., 9,5 sc., 4 den.

Vor hacken zum karben im hawse.

Summa 2 mr., 22 sc., 9 den.

Oppergeld den dynern und hofemeistern gegeben uff Weynachten.

Summa 3 mr., 21 sc.

Des kompturs gerether heruff zufuren

Summa 14 mr.^p, 16 sc.

Summa deser seite 124 mr., 9 sc., 5 den.

^o Poprawione „XVII den.” na „XXVI den.”

^p Skr. „X”.

⁵⁰ Malbork (Marienberg), zamek wielkich mistrzów.

[fol. 21v] Pferde gekouft

Item pferde gekouft zu reiten und zu zyen

Summa 20,5 mr.

Den bau im hawße usgenomen, was der hawsko[m]ptur in seyner gemeynen rechenschaft hoth usgegeben, zo hoth der komptur vor kalk, zigel, sparkalk und gelonet usgegeben.

Summa 14 mr., 3 fird.⁹

Der born im vorburge kostet.

Summa 8 [mr.].

Item von des homeisters geheiße hoth der komptur gegeben zu houbte zu Alde Thorn⁵¹

Summa 5 mr.

Bruder und hern us dem covent gesand myt gerethe und zerunge und sust hern zerunge gegeben.

Summa 5,5 mr., 4 sc.

Summa deßer seite 53 mr., 22 sc.

[fol. 22] Zins gegeben

Eyner nonnen zum Colmen⁵² 5 mr.; Niclos von Kasemsdorff⁵³ 12 mr. 3 fird.; vor dy weße zu Rogaw⁵⁴ 5 fird.; den monchen zu den barfusen⁵⁵ 3 mr. 3 fird.

Summa des alles 22 mr., 3 fird.

Den stadknechten in beiden steten Thorn ehulden spillewten och dergleich lewten tranckgeld gegeben.

Summa 5,5 mr., 5 sc., 1 schill.

⁹ Skr. „4“ (?).

^r Skr. „y“ (?).

⁵¹ Stary Toruń (Althorn), wieś.

⁵² Chełmno (Culm), miasto.

⁵³ Mikołaj von dem Berge, właściciel Zakrzewka (Kasemsdorff).

⁵⁴ Rogowo (Rogau), wieś.

⁵⁵ Zakon franciszkanów w Chełmnie.

Zur iaith garne gekouft und sust vorlegunge.

Summa 6 mr., 4 sc., 13 den.

Eyne neuwe floße zu bauwen myt aller zugehorunge also delen, bran-
gen, clamern, nailen, sontelen, peche und myt unkost und vorlornunge
von deßem teile.

Summa 28 mr., 16, 5 sc.

Summa 63 mr., 8 sc., 10 den.

[fol. 22v] Gemeyne usgobe

Also von hoppen unsleit zu lichten haben zu Goczczu zu machen
1 vor essig, 1 somen zu dem covente, glißer eczliche gemuße zur ko-
chen, brifftregern, sendeboten ken Polan zerunge und loen und eczliche
strenge zu dem gerosti, dy mulner zu bessern, dem komptur 1 speiße-
wayn und allerley gemeyne usgabe.

Summa 114,5 mr., 4 sc., 5 den.

[fol. 23] Hofe vorleget^s

Seidaw⁵⁶

Gesindelon Lucie^t

Summa 1 mr., 7,5 sc.

Uff aueren. Summa 2 mr., 3 sc.

Uff [...] (?). Summa 2 mr., 1 fird.

Uff Crucis. Summa 1,5 mr., 0,5 fird.

Item 2,5 mr. dem Roschinten.

Summa 9 mr., 19 sc., 15 den.

Gemeyne usgobe.

Vor allerley notdorft also vor hacken, vor pfluggraden, vor fleischs,
fischs und kostunge.

Summa 6 mr., 6 den.

^s Skr. „Kufros“.

^t Skr. wyraz, nadpisane „Lucie“.

⁵⁶ Jedwabno (Seide), wieß.

Den aust vorleget den snetez.

Summa 6,5 mr., 1 sc., 2,5 den.

Den hawer und gras zu slan.

Summa 6 mr., 0,5 fird., 22 den.

Vorbuwet im hofe an den schoppen, stalle, badestoben und an der walkmolen.

Summa 9,5 mr.

Dem smede vor 2 pfluge.

Summa 2 mr.

Summa des hofes zure Seidaw

41 mr., 1 sc., 8 pf.

[fol. 23v] Kufros⁵⁷

Gesinde belonet uff Lucie [13 XII]

Summa^u 5 fird.

Item zur quatemper noch dem Aschtage

Summa^v 2,5 mr., 5 fird.

Item zur quatemper Trinitatis

Summa 2,5 mr., 4 sc.

Item zur quatemper noch des Heiligen Creucztage

Summa 2,5 mr., 4 sc.

Den karben zu belonen also pflachelder und treiber

Summa 10 mr., 20 sc.

Der aust hoth gekostet das korn zu sneiden.

Summa 16 mr., 5,5 sc., 4 den.

Dem smede gegeben vor 3 pfluge

Summa 3 mr.

^u Skr. „uff l“.

^v Skr. wyraz nieczytelny.

⁵⁷ Folwark Kowróz (Kowros).

Item an der molen vordynet.

Summa 1 mr., 2 sc.

Summa 40 mr., 1 fird.^w, 4 den.

[fol. 24] Kufros

Gemeyne usgobe vor bauwen, graben, eyn pferd gekauft, theer zu wayn gekouft, vor hacken und allerley notdurft in den hoff gekouft.

Summa 12 mr., 0,5 fird., 9 den.

Summa des hofes obir all

[?] 52 mr.^x, 9 sc., 13 den.

[fol. 24v] Lewe⁵⁸ gesinde Ion uff Lucie [13 XII]

Dy quatemper uff Lucie.

Summa 2 mr., 9 sc.

Dy quatemper uff auer.

Summa 3 mr., 9 sc.

Dy quatemper uff Pffingisten.

Summa 3 mr., 9 sc.

Uff Crucis ouch so vil.

Summa des gesindelones 12,5 mr.

Item dem schefer gibt man obir jor.

Summa 6 mr.

Item zymermanne gibt man obir jor.

Summa^y 5,5 mr.

Summa deser seite 24 mr.^z

[fol. 25] Lewe

Den aust vorleget das korn zu sneiden.

Summa 15,5 mr.

^w Skr. „4 den.“

^x Tekst nieco uszkodzony.

^y „10,5“.

^z Skr. „3 fird.“

⁵⁸ Folwark Mlewiec (Lewen, Mlewo).

Den haber zu hauben von 120 morgen.

Summa 8 mr.

Gras zu slon von 144 morgen und eczliche obirmoße, messelon und 1 tonne couet den hauwen.

Summa 11 mr., 1 sc., 21 den.

Der smid ist vordinget vor^{aa} 3 pfluge zu 1 mr.

Summa 3 mr.

Item hot her gemeyne smedewerck vordynet.

Summa 5 fird.

Vor graben und bauen

Summa 7 mr., 2 sc.

Vor 2 kobelen gekouft

Summa 2,5 mr., 1,5 sc.

Summa 28 mr., 10 sc.

[fol. 25v] Lewe

Vor gerste, haber, dem und dergleich futter gegeben.

Summa 13 mr., 8 sc., 27 den.

Gemeyne vs[...]be^{ab} vor allerley notdorfft des hofes

Summa 17 mr., 20 sc., 20 den.

Summa des hofes zum Lewen

83 mr., 15 sc., 17 den.

[fol. 26] Summa summarum aller usgift

1501 mr., 23 sc., 7 den.

usgenomen molampt und fischampt

[fol. 26v] Obirlauff obir alle^{ac} entphoung

Summa 386 [mr.], 6 den.

usgenomen molampt und fischampt^{ad}.

^{aa} Skr. „4“.

^{ab} Tekst uszkodzony.

^{ac} Tekst uszkodzony.

^{ad} Inną ręką dopisano „In nomine Domini omne genu flictan [?] celestium, terrestrium et internorum [?]”; niżej „In nomine Domini omne genu“.